

Niektoré zistenia biotopov a druhov v NPR Tichá dolina a ich význam pre ekológiu, evolúciu krajiny a manažment

Jano Topercer, Botanická záhrada UK, 03815 Blatnica 315

1. Zistenie 4 typov biotopov európskeho významu, z dolnej časti Tichej doliny dosiaľ neuvádzaných [Vo4 Nížinné až horské vodné toky s vegetáciou zväzu *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion* (3260), Br4 Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia s vrúbou sivou *Salix elaeagnos* (3240), Br6 Brehové porasty deväťsilov (6430) s dominantným *Petasites kablikianus*, Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140)] dokladá, že:

- dolné časti a ústia dolín majú nezastupiteľnú úlohu pri zachovaní biotopovej a druhovej rozmanitosti Tatier (uvážte aj maximá druhovej bohatosti i početnosti vtákov, krovín a bylín v tejto časti dolinových gradientov – TOPERCER 1996, 2000), veľký biogeografický význam (pre úplné vývoje ramenných systémov horských tokov s ich biotou, pre migrácie a rozptyl), a preto by ich vylúčenie z jadrovej zóny znamenalo jej veľké ochudobnenie a zníženie reprezentatívnosti
- prieskumy biotopov v tomto prírodoochrane exponovanom území, vykonané ŠOP SR a NLC, zjavne neboli dostatočné.

2. Silné a takmer celoplošné prejavy teritoriality vtákov, veľká celková relatívna početnosť (rádovo 800 párov/1 km² na pásovom transekte), veľká druhová bohatosť (najmenej 35 druhov, z nich 2 VU, 3 LR:nt, 2 LR:lc a 2 NE podľa KRIŠTÍNA *et al.* 2001) a bohaté poznatky o diferenciácii ník, selekcii stanovíšť závislej od hustoty, sezonalite a o iných stránkach ich stanovíštných vzťahov (napr. ALATALO 1981, WIENS 1989) jasne ukazujú, že:

- neťažený polom v Tichej a Kôprovej doline je makrostanovište s veľkým prírodoochranným významom, vhodné pre mnohé druhy vtákov (*cf.* KOCIAN *et al.* 2005)
- pri zistenej hladine celkovej relatívnej početnosti sú všetky dostupné mikrostanovištia v neťaženej časti polomu obsadené a intenzívne využívané vtákmi, ktoré sa na ne v hniezdnom období najužšie a najcitlivejšie viažu, preto akékoľvek umelé narušenie ich štruktúry (napr. ťažbou 11.–26. apríla 2007) nevyhnutne poškodzuje/ničí prinajmenšom niektoré mikrostanovištia viacerých druhov vtákov alebo ohrozuje ich dostupnosť
- pre všetky druhy sú okrem hniezdisk životne dôležité aj miesta získavania potravy, napájadlá, nocoviská, odpočinkové miesta, úkryty, miesta obhajoby teritórií a iné mikrostanovištia v polome, ktoré ťažba môže poškodiť/zničiť podobným (hoci menej nápadným) spôsobom ako hniezdiská
- pri všetkých druhoch (zvlášť pri stálych, citlivých a silno filopatrických, ako *Aegolius funereus*, *Bonasa bonasia*, *Glaucopteryx passerinum*, *Picoides tridactylus*, *Tetrao urogallus* atď.) treba okrem vlastného hniezdenia uvažovať aj skoršie fázy rozmnožovacieho cyklu (výber hniezdných stanovíšť, tvorba párov), ktoré tiež mohli byť narušené ťažbovými prácami v polome.

3. Výskyt starých jedincov/skupín buka a „zvyškový“ vzorec ich distribúcie spolu s palynologickými (KRIPPEL 1963, 1986, JANKOVSKÁ 1972) a archeobotanickými údajmi (HAJNALOVÁ 1996) naznačujú, že:

- buka mohlo byť v (pod)tatranských lesoch staršieho subatlantika výrazne viac ako dnes
- tzv. bezbuková oblasť a tunajšie jedľovo-smrekové lesy nemusia byť prirodzené jednotky, ale sčasti artefakty dávnej (eneolit – doba bronzová) histórie ľudských

disturbancií (vypaľovanie, klčovanie, pasenie, opúšťanie a spätné zarastanie smrekom, preferenčná ťažba buka, vyhubenie tura, zubra), zvýraznené v nedávnej histórii monokultúrnym lesohospodárstvom a po polovici 19. storočia aj tlakom premnoženej nepôvodnej jelenej zveri.

4. Veľká prevaha sukcesných ekotypov smreka nad klimaxovými v smrečinách pri súčasnej hornej hranici lesa, vzorce ich distribúcie a veku spolu s historickými dátami indikujú, že:
- tunajšie supramontánne smrečiny z najväčšej časti nie sú lesmi prírodnými, ale len rôzne starými štádiami sekundárnej sukcesie lesa na opustených pasienkoch valašských či iných kolonistov, neprirodzenejšími ako lesy po neťažených polomoch
 - pasovať tieto lesy a nadväzujúce – tiež zväčša sukcesné – porasty kosodreviny za jadro jadrovej zóny TANAP-u by bolo neprípustným zjednodušením a ústupom od kritérií reprezentatívnosti a prirodzenosti.

(seminár - Pokalamitný výskum, 25. 10. 2007)